

TURISME

RESUM

Les arribades turístiques a l'any 2003 –segons unes dades revisades el mes setembre– totalitzaren per via aèria i marítima 10.355.700, amb un augment del 4% amb 402,3 mil arribades més. És notable l'augment d'arribades a Mallorca amb un 5,7%. A Menorca es dona una caiguda del -0,9%. En canvi en la versió oficial publicada el gener de 2004 era d'un 5,1%. A les Pitiüses es va registrar un estancament de les arribades del 0,4%.

El turisme estranger va augmentar un 2,2% i el turisme espanyol presenta un augment del 12,3%. Les arribades del turisme espanyol són superiors en termes percentuals a Menorca en relació a la mitjana de Balears. Les arribades de turisme estranger es realitzen majoritàriament per via aèria.

El mercat alemany, que representa al voltant del 30% del total, es recupera el 2003 (4,3% per via aèria davant d'una caiguda del -16,4% el 2002). El turisme britànic també es recupera ja que va experimentar un augment d'arribades per via aèria del 6,8% (descens del -1,9% el 2002).

En analitzar l'estacionalitat per illes, veiem que Mallorca, amb un 22,1% del total d'arribades en temporada mitja - baixa i un 77,9% en temporada alta, té un patró estacional millor que el de Balears, mentre que Menorca i les Pitiüses, és molt pitjor. El nivell de satisfacció és del 7,3 sobre 10 (7,1 el 2002). Així, les Balears compten amb una notable fidelització de la seva clientela.

La capacitat d'allotjament turística reglada de Balears en el 2003 se situava en 418.815 places de les que 314.526 eren les corresponents a l'oferta hotelera reglada en sentit ampli. L'oferta no reglada, sense cens oficial, s'estima en 115 mil places a Balears. El total d'estades per tota la oferta és de 85.950.361, el que dona una baixa de -1.413.382 estades, o sigui, del -1,7% (en el 2002/01 la baixa va ser del -7,2%). Per illes, Mallorca, amb 62.518.633 estades, va tenir un augment del 0,6%, mentre que Menorca, amb 9.405.768, i les Pitiüses, amb 14.025.960, varen sofrir davallades del -7,8% i del -7,3% respectivament.

El descens d'estades turístiques de Balears en el 2003 mostra una divergència significativa amb relació a l'augment del volum d'arribades turístiques que només pot ser interpretada sota dues consideracions: la primera, causada per la reducció de l'estada mitjana; i la segona, causada per un major pes real de les estades realitzades a l'oferta no reglada.

Els ingressos turístics rebuts a Balears serien de l'ordre dels 5.433,5 milions d'euros (5.459,4 en el 2002) el que dona un descens anual en euros corrents del -0,7% (temporada alta -3,1% i temporada mitja - baixa 3,6%). Aquest descens es convertiria en un -3% en euros constants si s'utilitzés com a defactor l'IPC balear del 2003 (2,3%).

8.1.

INTRODUCCIÓ

En aquest apartat analitzem en primer lloc la demanda turística per passar seguidament a estudiar l'oferta, els ingressos turístics i fer algunes consideracions finals.

8.2.

LA DEMANDA TURÍSTICA

En aquest apartat s'analitza l'afluència turística, les estades i l'estada mitjana, l'anàlisi per nacionalitats, l'anàlisi de l'estacionalitat, i l'anàlisi sobre el grau de satisfacció.

8.2.1. LES ARRIBADES TURÍSTIQUES

En no disposar d'informació detallada sobre metodologia emprada en les dades oficials publicades i només comptar amb revisions de dades 2003 i 2002 en el moment de tancar aquest informe (a mitjans de setembre), l'informe per a l'any 2003 es limita a presentar les dades oficials publicades i les elaborades sobre les revisades facilitades (pel CITTIB), amb algunes consideracions comparatives. (Vegeu el quadre I-68)

Les diferències en valors absoluts entre ambdós conjunts de dades per al 2003 no són significatives però les diferències percentuals ho són, a causa d'una nova i desconeguda revisió de les dades de 2002.

QUADRE I-68. ARRIBADES TURÍSTIQUES A BALEARS , PER ILLES I NACIONALITATS: DADES PUBLICADES I DADES REVISADES (2003)

	Estrangers						Espanyols						Total			
	Publicats (milers)		% Var. 03/02		Revisats (milers)		% Var. 03/02		Publicats (milers)		% Var. 03/02		Revisats (milers)		% Var. 03/02	
Mallorca	avió	6.007,3	6,4	6.094,0	4,4	1.152,9	19,7	1.106,4	12,6	7.160,2	8,4	7.200,4	5,6			
	vaixell	16,5	14,2	16,5	14,2	296,9	9,6	296,9	6,6	313,4	9,8	313,4	6,9			
	total	6.023,8	6,4	6.110,5	4,3	1.449,8	17,6	1.403,3	11,3	7.473,6	8,5	7.513,8	5,7			
Menorca	avió	863,3	1,3	794,0	-4,6	221,7	21,6	211,0	13,9	1.058,0	5,0	1.005,0	-1,2			
	vaixell	4,4	-11,3	4,4	-11,3	56,8	8,2	56,8	7,1	61,2	6,5	61,2	5,6			
	total	840,7	1,3	798,4	-4,6	278,5	18,9	267,8	12,4	1.119,2	5,1	1.066,2	-0,9			
Pitiüses	avió	1.236,4	-5,2	1.336,4	-3,7	215,6	22,4	220,9	17,0	1.452,0	-1,9	1.557,3	-1,2			
	vaixell	48,0	9,2	48,0	9,2	170,4	20,7	170,4	15,0	218,4	17,9	218,4	13,7			
	total	1.284,4	-5,2	1.384,4	-3,2	386,0	21,4	391,4	16,2	1.670,4	0,1	1.775,7	0,4			
Balears	avió	8.080,0	3,9	8.224,4	2,1	1.590,2	20,3	1.538,3	13,4	9.670,2	6,3	9.762,7	3,7			
	vaixell	68,9	8,7	68,9	8,9	524,1	12,8	524,1	9,2	593,0	12,3	593,0	9,2			
	total	8.148,9	4,0	8.293,3	2,2	2.114,3	18,3	2.062,4	12,3	10.263,2	6,6	10.355,7	4,0			

Fonts: "Publicat": Conselleria de Turisme (CITIB). "Dades informatives 2003. El Turisme a les Illes Balears" de gener 2004
 "Revisat": CAEB sobre dades revisades del CITIB a finals de setembre 2004.

Les arribades turístiques (publicades) a l'any 2003 totalitzaren 10.263.220, amb un augment del 6,6% sobre 2002, o sigui "al voltant" de 638.900 arribades. Aquestes arribades es desglossen en un 9.670.218 per via aèria (94,2% davant d'un 95,3% en el 2002) i 593.002 per via marítima (5,8% comparat amb un 4,7% en el 2002). Les arribades segons la versió revisada varen ser 10.355.700, amb un augment de només el 4% amb 402,3 mil arribades més, xifres que pareixen més realistes que les de la versió "publicada", ja que s'apliquen al turisme per via aèria els mateixos coeficients correctors del 2002 (vegeu l'apartat 8.2.2).

La diferència d'arribades entre les dades "publicades" i les "revisades" és de 92,5 milers més a la versió "revisada" (un 0,9% més sobre el total publicat), pel que no té una especial significació estadística. En canvi, s'ha de matisar que aquesta revisió afecta només a les arribades per via aèria, mentre que els experts en transport marítim opinen que també haurien de ser revisades a l'alça les arribades d'estrangers per mar. Si analitzam les variacions interanuals segons mitjans de transport resulta: les arribades publicades d'estrangers per mar augmentaren un 8,7% (8,9% revisat) mentre que les aèries publicades només un 3,9% (2,1% revisat) i les arribades publicades del turisme espanyol per mar augmentaren un 12,8% (9,2% revisat) mentre que les aèries publicades varen créixer un extraordinari 20,3% (13,4% revisat).

Per illes i segons xifres publicades del 2003, Mallorca amb 7.473.584 arribades turístiques representa el 72,8% de Balears (en el 2002 era el 70,7%), Menorca amb 1.119.193 representa el 10,9% (en el 2002 era el 10,8%), mentre que les Pitiüses (Eivissa i Formentera) amb 1.670.443 representen el 16,3% (en el 2002 era el 18,5%) amb un

desglossament estimat de l'1% per Formentera i del 15,3% per Eivissa. És notable l'augment d'arribades a Mallorca amb un 8,5% (5,7% revisat), causat tant pel trànsit marítim del 9,8% (6,9% revisat) com per l'aeri del 8,4% (5,6% revisat). A Menorca l'augment va ser del 5,1% (-0,9% revisat), a causa tant del trànsit marítim del 6,5% (5,6% revisat) com de l'aeri del 5% (en canvi és -1,2% en la versió revisada). A les Pitiüses es va registrar un estancament de les arribades del 0,1% (0,4% revisat), per la caiguda del trànsit aeri del -1,9% (-1,2% revisat) compensat amb un fort augment del trànsit marítim del 17,9% (13,7% revisat). Aquest major trànsit marítim a les Pitiüses és la dada amb menor fiabilitat estadística de les utilitzades pel CITTIB per a totes les illes, pel fet que a Eivissa arriba un notable contingent de "excursionistes" (sense pernoctació) procedents de la veïna Comunitat Valenciana que poden ser comptabilitzats com a "turistes". És probable que l'any 2003 fos negatiu per a les Pitiüses en termes d'arribades. Veiem que la principal diferència es dona a Menorca entre els percentatges publicats (5%) i els revisats (-1,2%) per a les arribades totals per via aèria, atribuïble a la diferència del turisme estranger en ambdós recomptes (1,3% publicat i -4,6% revisat).

Les arribades publicades de turisme estranger a Balears en el 2003 sumaren 8.148.939 amb augment del 4% (2,2% revisat) i les del turisme espanyol publicades totalitzaren 2.114.281 amb augment del 18,3% (12,3% revisat), per la qual cosa les primeres representen el 79,4% i les segones el 20,6% del total d'arribades. Per illes aquestes proporcions difereixen: Mallorca té un 80,6% d'arribades de turisme estranger, seguida de les Pitiüses amb un 76,9% i de Menorca amb només un 75,1%. Conseqüentment, les arribades de turisme espanyol són superiors en

termes percentuals a Menorca amb un 24,9%, seguida de Pitiüses amb un 23,1% i de Mallorca amb només un 19,4%. Com és d'esperar, les arribades de turisme estranger es realitzen majoritàriament per via aèria (99,2%) mentre que les marítimes de cabotatge (que no inclouen el trànsit de creuers i iots) són escasses (0,8%). En canvi, les arribades de turisme espanyol tenen un notable component de marítimes (24,8%) davant de la via majoritària aèria (75,2%). A les Pitiüses és on és major (44,2%) el percentatge d'arribades marítimes del turisme espanyol, per la proximitat al litoral valencià, ja citada abans. En les dades revisades els turistes espanyols varen disminuir en -51,9 milers mentre que els estrangers varen augmentar en 144,4 milers (-2,4% i 1,8% respectivament sobre dades publicades). Veiem que les diferències entre percentatges de variació interanual publicats i revisats són aquí significatives ja que en els publicats són de 2,5 p.p. (1,8 p.p. més per als estrangers i de 6 p.p. més per als espanyols).

El IET (Institut d'Estudis Turístics, Madrid) dóna a Balears a l'any 2003 una xifra de turistes estrangers de 9.608.000, superior a la del Govern Balear (8.148.900 i un augment del 4%) i a pesar de tot amb un resultat negatiu respecte al 2002 (-0,5%). Una diferència bastant gran que no té més explicació que la distinta metodologia emprada en el recompte d'arribades. Per al conjunt de l'Estat espanyol es varen rebre 52.477.000 turistes estrangers, amb un augment del 0,3%. De nou la comunitat amb major nombre d'arribades va ser Catalunya (11.817.000), seguida de Canàries (10.669.000) i les Illes Balears en tercer lloc.

És interessant observar que la crisi turística de Balears, iniciada l'any 2001 (encara quan és coincident amb el descens del turisme mundial provocat per l'11 S) va ser causada

principalment a la caiguda del mercat alemany (que representa al voltant del 30% del total), que es recupera al 2003. En els anys de crisi turística internacional, el mercat espanyol és l'objectiu prioritari de molts hotelers que intenten compensar així la caiguda de mercats estrangers. També ha estat aquest el cas d'aquests últims anys i de representar el 13,4% del total a l'any 2000 han passat a tenir una quota d'arribades del 20,6% del total en el 2003.

Les arribades de "creueristes" a Balears, procedents de l'estranger, segueixen la seva tendència ascendent (19%) i encara que no se sumin a les arribades de turisme marítim (per no produir pernoctacions fora del vaixell) mereixen que les citem, ja que totalitzaren unes 691 mil amb un augment del 13% (556 mil a Palma, 69 mil a Maó i 66 mil a Eivissa). Hem de destacar que les 556 mil arribades a Palma es desglossen al voltant de 187 mil embarcats i desembarcats a Palma (port base) i 369 mil arribats en trànsit. La quasi totalitat dels embarcats a l'aeroport base de Palma arriba per via aèria de l'estranger sense pernoctar a terra ferma, pel que haurien de ser descomptats del total d'arribades per via aèria al menys en aquella meitat aproximadament que no pernocta a Mallorca i torna immediatament als seus països d'origen en acabar el creuer. Palma és el 12è port del món en recepció de "creuers turístics", el segon d'Espanya (després de Barcelona) i el segon del Mediterrani.

8.2.2. EL "HUB" DE TRÀFIC AERI ALEMANY A L'AEROPORT DE PALMA.

Les arribades de turisme alemany via "hub" de l'aeroport de Palma són desglossades estadísticament entre turisme que té el seu destí a Mallorca i turisme

que segueix al sud d'Espanya i Portugal (hi ha també vols a les Pitiüses). El problema detectat en el 2003 (a causa de l'espectacular augment d'aquestes operacions durant tot l'any per part de la primera línia aèria - Air Berlin - enlloc de només cinc mesos en anys anteriors que és el règim de la resta de companyies aèries) es refereix a les arribades a Palma de tornada per via aèria de les seves vacances en el sud d'Espanya, per enllaçar amb altres vols de tornada amb destí a Alemanya, que reben a l'aeroport de Palma el tractament estadístic de turisme "nacional" (per tant, sumen a una base de dades de turisme nacional a la que s'apliquen percentatges correctors per determinar quina part del passatge és turisme i quina part no). Això és a causa que aquestes arribades a Palma procedeixen del territori nacional, independentment de l'aerolínia que opera els vols (en aquest cas, alemanyes).

En el 2003 aquestes arribades d'alemanys al "hub" de Palma (670.731), es desglossen en 270.307 que seguien amb destí al "sud" i 399.424 que es quedaven a Palma. La mitjana de passatgers que acabaven el seu viatge a Palma va ser del 59,6% davant del 40,4% que seguia al "sud". Als que seguien al "sud" es varen unir 81.263 persones (23% de 351.570 que viatjaven al "sud" des de Palma) d'espanyols i residents estrangers a Palma que aprofitaren aquests vols de "baix preu". A l'any 2002 (només mesos de novembre, desembre, gener, febrer i març) les arribades al "hub" varen ser només de 244.579, pel que les del 2003 suposen un augment del 273,5%. Les arribades de turistes espanyols a Palma per via aèria en el 2003 varen créixer un 19,7%, el que totalitza 1.152.890 (una vegada depurades com a realment "turístiques"). Per altra part, les

arribades via "hub" com a tornada del sud d'Espanya totalitzaren 294.967, de les que només 107.393 tenien com a destí final Palma i 187.574 seguien fins a Alemanya. En canvi, a efectes estadístics es consideraren com arribades "nacionals" el total de 294.967, que una vegada depurades per comptabilitzar només les "turístiques" donaria un aproximat de 90 mil, que seria la partida causant de part de l'augment espectacular del total d'arribades de turisme "nacional" per via aèria a Palma en el 2003 (prop de 190 mil més). Sense aquesta partida del "hub", l'augment real d'arribades de turistes espanyols per via aèria hagués estat només de 100 mil, o sigui del 10,4% en lloc del 19,7%.

Segons l'IET, esmentat abans, les Balears reberen en el 2003 al voltant d'un 20,5% d'arribades de l'estranger per via aèria corresponents al trànsit aeri de "baix cost". Si tenim en compte que les arribades de l'estranger del sistema "Palma hub" varen ser de l'ordre de 671 mil (només d'Alemanya), això donaria una quota del 9,8% del total internacional de Palma (22,6% dels alemanys), que unida a altres trànsits de "baix cost", especialment els del Regne Unit, podrien arribar a duplicar aquell percentatge apropant-lo al 20,5% (a Espanya el percentatge va ser del 16,4%).

8.2.3. ANÀLISI PER NACIONALITATS I PER ILLES

Ja hem indicat que el 79,4% de les arribades turístiques a Balears al 2003 corresponen al turisme estranger i només el 20,6% al nacional, per totes les vies. Quan es descendeix al desglossament per nacionalitats estrangeres no es disposa de detall per via marítima, pel que les dades

que donam a continuació són només les referides a la via aèria. Ja que el turisme estranger arriba per via aèria en un 99,2% i només un 0,8% per via marítima, les desviacions que aquesta falta de dades pogués produir és realment insignificant a efectes estadístics. Les proporcions de turisme estranger i nacional arribat per via aèria varen ser 83,6% i 16,4% respectivament. (Vegeu el quadre I-69)

La primera nacionalitat va ser la britànica amb el 35,2% i uns 3,4 milions d'arribades, seguida de l'alemanya amb el 29,4% i més del 2,8 milions d'arribades. La tercera seria l'espanyola amb el 16,4%, seguida a gran distància per la italiana amb el 3,8% i la francesa amb el 2,5%. Els irlandesos (1,9%), els suecs (1,6%), els holandesos (1,5%), els suïssos (1,3%) i els belgues (1,3%) són un altre grup que supera l'1%. Les demés nacionalitats no arriben a l'1%, i s'apropen a aquest percentatge (amb un 0,9%) els noruecs, austríacs i danesos. És evident la gran concentració en dos mercats europeus, el britànic i l'alemany, que sumen el 64,6% del total. També és interessant observar que la suma de tot el turisme nòrdic (Dinamarca, Suècia, Noruega i Finlàndia) és de 341.339 arribades, un 3,5% del total per via aèria, i queda una mica per davall dels italians i per damunt dels francesos.

Així, per exemple, les variacions absolutes entre ambdós conjunts de dades per a les arribades de les principals nacionalitats són les següents: menors xifres a la revisió recent per als alemanys amb -38,6 mil, els britànics amb -72,6 mil, i els espanyols amb -51,9; en canvi, per al conjunt de les altres nacionalitats hi ha un augment de 255,6 mil, amb una diferència neta de 92,5 mil.

Quant a l'evolució del turisme alemany durant l'any 2003, és destacable la recuperació de les arribades per via aèria a Balears (4,3% front a una caiguda del -16,4% al 2002). Aquesta recuperació no correspon tant a una millora notable de l'economia alemanya i de la imatge turística de Balears sinó més bé a una política de descomptes i a la nova estratègia de màrqueting del "tot inclòs" aplicada pels touroperadors alemanys sobre els establiments d'allotjament turístic de Balears, especialment a Mallorca. Per illes, destaca l'augment del turisme alemany a Mallorca (7,1%) davant de les baixes a Menorca (-7,6%) i a les Pitiüses (-11,4%). En canvi, per al conjunt de l'Estat espanyol el turisme alemany en el 2003 va descendir en un -3,2%. La xifra d'arribades revisada dona un total inferior en 38,6 milers al de la xifra publicada (2.839.870).

El turisme britànic va experimentar un augment d'arribades a Balears per via aèria (6,8%), que representa també una recuperació sobre el descens del 2002 (-1,9%). Les causes foren la fortalesa de la lliura amb relació a l'euro i la mateixa política de descomptes i a la nova estratègia de màrqueting del "tot inclòs", aplicada també pels tour operators britànics. S'ha de recordar que part important del mercat britànic està controlada per tour operators alemanys. Per illes destaca l'augment de turisme britànic a Mallorca superior a la mitjana de Balears (10,7%) davant de l'escàs augment a Menorca (2,1%) i al descens a les Pitiüses (-1,7%). Pel conjunt de l'Estat espanyol el turisme britànic va augmentar un 9,4% (més que en Balears). La xifra d'arribades revisada dona un total inferior en -72,6 milers al de la xifra publicada (3.403.699).

QUADRE I-69. ARRIBADES TURÍSTIQUES A BALEARS (2003)

Nacionalitat	Balears milers	Var. 03/02 %	Percentatge s/total illa (x)	Mallorca milers	Var. 03/02 %	Percentatge s/total illa (x)	Pitiüses milers	Var. 03/02 %	Percentatge s/total illa (x)	Menorca milers	Var. 03/02 %	Percentatge s/total illa (x)
Alemanya	2.839,9	4,3	29,4	2.456,3	7,1	34,3	286,0	-11,4	19,7	97,5	-7,6	9,2
Regne Unit	3.403,7	6,8	35,2	2.210,2	10,7	30,9	590,9	-1,7	40,7	602,6	2,1	57,0
Itàlia	368,0	9,0	3,8	123,5	12,9	1,7	187,8	5,0	12,9	56,8	14,5	5,4
França	243,4	-1,7	2,5	186,9	0,8	2,6	51,7	-11,0	3,6	4,8	25,7	0,5
Irlanda	181,8	0,4	1,9	133,1	6,9	1,9	25,2	-14,8	1,7	23,5	-13,1	2,2
Suècia	154,0	-12,7	1,6	143,0	-13,0	2,0	—	—	—	11,0	-8,8	1,0
Holanda	147,7	2,0	1,5	118,1	4,6	1,6	16,7	-9,1	1,2	12,8	-4,4	1,2
Suïssa	127,3	-14,8	1,3	107,1	-10,6	1,5	14,4	-37,4	1,0	5,8	-11,5	0,5
Bèlgica	125,5	4,6	1,3	93,6	9,0	1,3	24,6	-9,9	1,7	7,3	7,3	0,7
Noruega	89,2	2,8	0,9	85,5	0,8	1,2	—	—	—	3,7	94,2	0,4
Àustria	88,1	17,9	0,9	72,5	30,3	1,0	14,7	-19,4	1,0	0,8	7,8	0,1
Dinamarca	82,5	-4,5	0,9	79,8	-4,8	1,1	0,4	-19,3	-	2,3	8,7	0,2
Portugal	55,7	-1,9	0,6	48,1	-6,3	0,7	6,6	34,3	0,5	0,9	112,0	0,1
Rep. Txeca	42,9	-3,5	0,4	30,3	-4,0	0,4	8,2	-19,7	0,6	4,4	64,1	0,4
Luxemburg	36,2	-25,6	0,4	33,4	-25,4	0,5	2,0	-25,2	0,1	0,8	-31,5	0,1
Polònia	17,4	-14,9	0,2	17,2	-13,7	0,2	0,2	-67,0	—	—	—	—
Finlàndia	15,6	-4,5	0,2	15,6	-4,0	0,2	—	—	—	—	—	—
Hongria	10,3	31,1	0,1	8,8	53,6	0,1	1,5	-30,0	—	—	—	—
Rússia	8,4	-17,1	0,1	7,9	-21,4	0,1	0,5	595,8	—	—	—	—
Altres	42,4	-21,4	0,4	36,4	-24,5	0,5	4,7	1,2	1,2	1,3	19,0	0,1

Continua

QUADRE I-69. ARRIBADES TURÍSTIQUES A BALEARS (2003)

Nacionalitat	Balears		Mallorca		Var. 03/02		Pitiüses		Var. 03/02		Menorca		Var. 03/02	
	milers	%	milers	%	milers	%	milers	%	milers	%	milers	%	milers	%
Estrangers	8.080,0	3,9	6.007,3	6,4	80,4	1.236,4	-5,2	74,0	836,3	1,3	74,7			
Espanyols	1.590,2	20,3	1.152,9	19,7	15,4	215,6	22,4	12,9	221,7	21,6	19,8			
Subtotal Avió	9.670,2	6,3	7.160,2	8,4	95,8	1.452,0	-1,9	86,9	1.058,0	5,0	94,5			
Estrangers	68,9	8,7	16,5	14,2	0,2	48,0	9,2	2,9	4,4	-11,3	0,4			
Espanyols	524,1	12,8	296,9	9,6	4,0	170,4	20,7	10,2	56,8	8,2	5,1			
Subtotal Vaixell	593,0	12,3	313,4	9,8	4,2	218,4	17,9	13,1	61,2	6,5	5,5			
Total Turistes	10.263,2	6,6	7.473,6	8,5	100,0	1.670,4	0,1	100,0	1.119,2	5,1	100,0			
Subtotal estrangers	8.148,9	4,0	6.023,8	6,4	80,6	1.284,4	-5,2	76,9	840,7	1,3	75,1			
Subtotal espanyols	2.114,3	18,3	1.449,8	17,6	19,4	386,0	21,4	23,1	278,5	18,9	24,9			

Font: Elaboració pròpia amb dades definitives del CITTIB.

(x) - Base de càlcul de les nacionalitats = subtotal avió

Els espanyols a les dades revisades totalitzen 2.062,4 milers d'arribades amb un augment sobre el 2002 del 12,3%, mentre que les dades publicades donen 2.114,3 milers d'arribades amb un augment del 18,3%. Ja vàrem veure abans que les diferències en valors absoluts no són significatives (-51,9 milers en xifra revisada) però si ho són les diferències percentuals de l'evolució 2003/2. El turisme espanyol (dades publicades) ha augmentat en un 20,3% (13,4% revisat) per via aèria a Balears davant del -3,1% del 2002 i per totes les vies el 18,3% (12,3% revisat) en comparació al 0,4% del 2002. Ja s'ha comentat que el percentatge d'augment real per via aèria (causat per l'efecte "hub") pot ser menor en uns punts percentuals (al voltant del 14%). També és possible que l'augment real del turisme marítim sigui un poc inferior per l'arribada de "excursionistes" espanyols a Eivissa (Dénia - Sant Antoni) que oficialment registra un augment del 20,7% (15% revisat), en relació a només un 9,6% (6,6% revisat) per Mallorca i a un 8,2% (7,1% revisat) per a Menorca. És evident que s'ha produït un augment en el 2003 pels esforços de la touoperació espanyola sobre el mercat nacional i les millors facilitats de comunicació aèria i marítima. Per illes, destaca l'augment del turisme espanyol per via aèria a les Pitiüses del 22,4% (17% revisat) i a Menorca del 21,6% (13,9% revisat) per damunt de la mitjana de Balears, davant de l'augment de Mallorca del 19,7% (12,6% revisat i 10,4% segons estimació de l'efecte "hub"), un poc inferior a la mitjana de Balears.

Pel que fa a la resta de nacionalitats, destaquen a Balears els augments del turisme italià (9%), belga (4,6%), holandès (2%), austríac (17,9%), irlandès (0,4%), noruec (2,8%) i hongarès (31,1%). Per altra banda,

han caigut les arribades de francesos (-1,7%), suïssos (-14,8%), suecs (-12,7%), danesos (-4,5%), txecs (-3,5%), luxemburguesos (-25,6%), portuguesos (-1,9%), finlandesos (-4,5%), polonesos (-14,9%) i russos (-17,1%). El total de turisme estranger per via aèria a Balears va augmentar un 3,9% (2,1% revisat), mentre que a Mallorca ho va fer un 6,4% (4,4% revisat), a Menorca només en un 1,3% (-4,6% revisat) i a les Pitiüses va descendir en un -5,2% (-3,7% revisat). És notable a Menorca el canvi de signe en passar de la versió publicada (1,3%) a la revisada (-4,6%).

En una anàlisi per illes i per via aèria, a Mallorca s'evidencia una major proporció del turisme alemany que per a Balears (34,3% davant del 29,4%) però en canvi és inferior per al britànic (30,9% davant del 35,2%). Els espanyols representen el 16,1%, percentatge similar al de Balears (16,4%). A les demés nacionalitats destaca la presència a Mallorca de les que estan absents a les illes menors com: finlandesos, hongaresos, russos. Els polonesos, suecs, danesos i noruecs no viatgen a Menorca. És notable l'absència o escassetesa de turisme nòrdic a pràcticament totes les illes menors. Quan analitzam Menorca, veiem un gran predomini del turisme britànic per via aèria (57%), mentre que el turisme alemany té només un 9,2% del total de l'illa. Els espanyols tenen el 21%, percentatge superior al de Balears. La quarta nacionalitat és la italiana (5,4%). A les Pitiüses, el turisme britànic és també el primer en volum d'arribades (40,7%), seguit a considerable distància de l'alemany (19,7%). El turisme espanyol, amb el 14,9%, dóna un percentatge inferior a la mitjana de Balears per via aèria (16,4%). En canvi, ja s'ha citat abans que les Pitiüses reben un gran con-

tingent de turisme espanyol per via marítima (44,2% sobre el total d'espanyols arribats a l'illa, en comparació al 24,8% del total d'espanyols arribats a Balears). La quarta nacionalitat, com en el cas de Menorca, és la italiana (12,9%).

Quant al turisme arribat per via marítima, encara quan el turisme estranger fa poc ús del mateix (0,8% del total d'arribades de l'estranger), però és notable l'escassa xifra d'arribades a Mallorca (16,5 mil) en el 2003, que no pareixen ser reals segons els experts en transport marítim. El turisme espanyol fa un ús creixent del transport marítim amb el 24,8% de totes les seves arribades a Balears en el 2003. A les Pitiüses s'arriba a la màxima participació amb el 44,2% del total d'arribades d'espanyols.

8.2.4. L'ESTACIONALITAT DE LES ARRIBADES TURÍSTIQUES

La forta estacionalitat de les arribades turístiques a Balears és tal vegada el major problema estructural que les illes tenen planejat, especialment les illes menors. En un anàlisi de les arribades (publicades) aèries i marítimes de Balears per mesos tenim el següent resultat per al 2003: de gener a abril i de novembre a desembre (temporada baixa - mitja) va arribar el 18,1% i de maig a octubre (temporada alta) el 81,9%, del total anual. Ja que en el 2002 els percentatges respectius eren del 17,9% i del 82,1%, s'observa una lleugera millora de l'estacionalitat en el 2003. En canvi, és precís matisar aquesta aparent millora de l'estacionalitat, o sigui l'augment d'arribades en temporada baixa, ja que es concreten en el turisme espanyol, tant per via aèria

a Mallorca (en part per l'augment de les tornades d'alemanys del sud d'Espanya a Palma en un tràfic "hub" molt augmentat en el 2003) com per via marítima a les illes menors, especialment a les Pitiüses (tema sobre el que ja hem exposat reserves). (Vegeu el quadre I-70)

En analitzar l'estacionalitat per illes, veiem que Mallorca, amb un 22,1% del total d'arribades en temporada mitja - baixa i un 77,9% en temporada alta, té un patró estacional millor que el de Balears, mentre que Menorca i les Pitiüses, amb 6,9% i 93,1% i amb 8,2% i 91,8%, respectivament en temporada mitja - baixa i temporada alta, tenen estacionalitats molt més acusades que la mitjana balear. (Vegeu el gràfic I-17)

La temporada mitja - baixa de Mallorca (22,1% del total d'arribades) registra un lleuger empitjorament relatiu des del 2002 (22,6%), mentre que les temporades mitja - baixa de Menorca (6,9%) i de les Pitiüses (8,2%) registren una lleugera millora relativa des del 2002 (6% i 6,7% respectivament), que és atribuïble a la citada major afluència de turisme espanyol per via marítima. En canvi, si agafam només la temporada baixa (sense la temporada mitja) les illes menors varen tenir pitjor evolució en el 2003, mentre que Mallorca manté el nivell de l'any anterior. En realitat va millorar només l'anomenada "temporada mitja" (març, abril, maig, octubre) i no la "hivernal" (novembre, desembre, gener, febrer), que per raons pràctiques englobam en una temporada única anomenada "mitja - baixa" (per evitar la distorsió produïda entre temporada baixa i mitja per les distintes dates de celebració anual de la Setmana Santa).

QUADRE I-70. ESTACIONALITAT DEL TURISME PER VIA AÈRIA I MARÍTIMA, PER TEMPORADES I NACIONALITATS A BALEARS (2003)

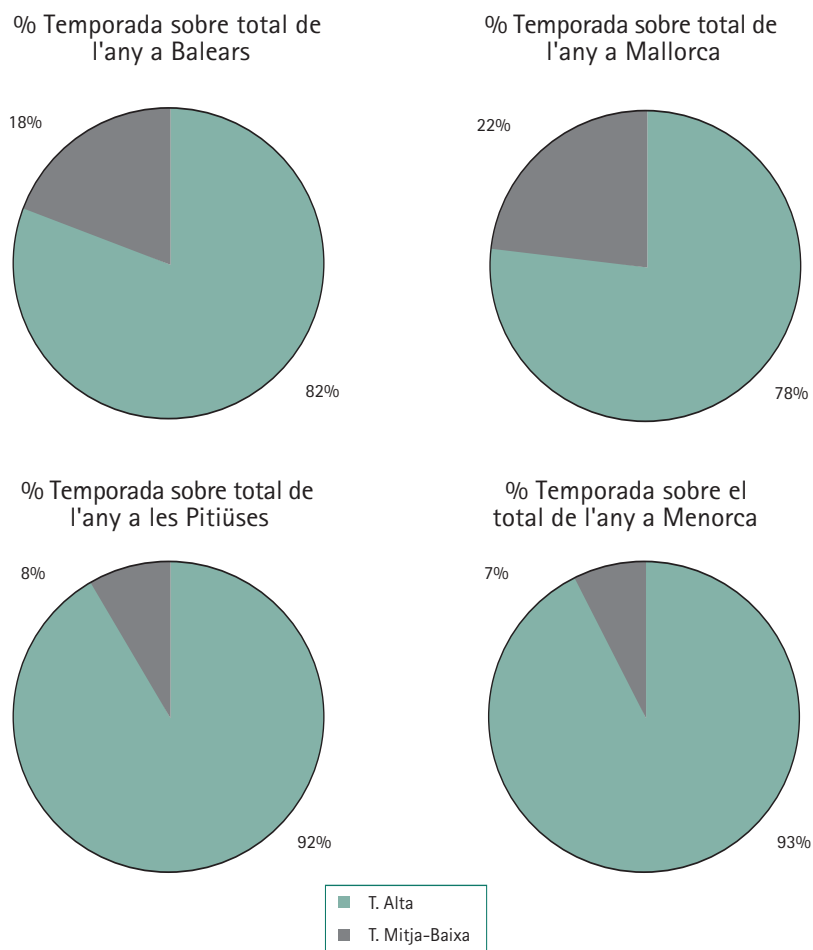
Temporades/Illles	Balears			Mallorca			Pitiüses			Menorca		
	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total
Milers arribades												
T. Alta	6.898,6	1.502,7	8.401,3	4.861,9	963,3	5.824,2	1.226,3	308,0	1.534,3	810,4	23,4	1.041,8
T. Mitja - Baixa	1.250,3	611,6	1.861,9	1.161,9	486,5	1.648,4	58,3	78,0	136,3	30,3	47,1	77,4
Total	8.148,9	2.114,3	10.263,2	6.023,8	1.449,8	7.473,6	1.284,6	386,0	1.670,6	840,7	278,5	1.119,2
% temporada sobre total any												
T. Alta	84,7	71,1	81,9	80,7	66,5	77,9	95,5	79,9	91,8	96,4	83,1	93,1
T. Mitja - Baixa	15,3	28,9	18,1	19,3	33,5	22,1	4,5	20,1	8,2	3,6	16,9	6,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
% illes sobre total Balears												
T. Alta	100,0	100,0	100,0	70,5	64,1	69,3	17,8	20,5	18,3	11,7	15,4	12,4
T. Mitja - Baixa	100,0	100,0	100,0	92,9	79,5	88,5	4,7	12,8	7,3	2,4	7,7	41,2
Total	100,0	100,0	100,0	73,9	68,6	72,8	15,8	18,3	16,3	10,3	13,1	10,9
% sobre total nacionalitats a cada illa i Balears												
T. Alta	82,1	17,9	100,0	83,5	16,5	100,0	79,9	20,1	100,0	77,8	22,2	100,0
T. Mitja - Baixa	67,2	32,8	100,0	70,5	29,5	100,0	42,8	57,2	100,0	39,1	60,9	100,0
Total	79,4	20,6	100,0	80,6	19,4	100,0	76,9	23,1	100,0	75,1	24,9	100,0

Font: Elaboració pròpia amb dades publicades d'“El Turisme a les Illes Balears. 2003” (Conselleria de Turisme).

T.A.: de maig a octubre

T.M.B.: de novembre a abril

Gràfic I-17
Distribució de la temporada 2003 per illes

Font: Elaboració pròpia amb dades publicades d' "El Turisme a les Illes Balears. 2003" (Conselleria de Turisme).

T.A.: de maig a octubre. (6 mesos)

T.M.B.: de novembre a abril. (6 mesos)

En general, el transcurs de l'any 2003 va ser irregular a Balears. Les arribades d'estrangers per totes les vies en temporada alta varen superar les del 2002 només en un 3,3%, mentre que les de temporada mitja - baixa varen superar les del 2002 en un 7,9%, amb el resultat de l'augment final del 4% anual. Les arribades d'espan-

yols per totes les vies en temporada alta varen superar les del 2002 en un 20,3%, mentre que les de temporada mitja - baixa només varen superar les del 2002 en un 13,4%, amb el resultat de l'augment final del 18,3% anual. Veiem doncs que el turisme estranger en el 2003 va contribuir un poc a la millora de l'estacionalitat en

termes relatius (l'augment del 7,9% de temporada mitja -baixa és superior al 3,3% de temporada alta), però el turisme espanyol en termes relatius no va ajudar a desestacionalitzar (l'augment del 13,4% de temporada mitja- baixa és inferior al 20,3% de temporada alta).

Pel costat de la temporada alta i en la modalitat d'arribades per via aèria, s'observa la debilitat de juny (0,7% i atribuïda al turisme estranger) i de juliol (5,3%, percentatge també inferior a la mitjana anual del 6,3% i també atribuïda al turisme estranger), així com la caiguda de setembre (-0,1% i també atribuïda al turisme estranger a pesar de l'augment del turisme espanyol), mentre que agost va ser un mes de gran augment d'afluència (15,2% causat especialment al gran augment de turisme espanyol). Pel costat de la temporada mitja - baixa i en la mateixa modalitat aèria, l'aparent millora es va donar en el trànsit d'abril (34,6%) per celebrar-se la Setmana Santa (en el 2002 va ser en març), així com en novembre (12,2%) i desembre (8,8%). En canvi, els mesos d'aquesta temporada baixa varen seguir el patró ja tradicional d'escassetat (sense superar les 215 mil arribades per mes, excepte abril amb 653 mil) i fins i tot varen mostrar una disminució de turisme com en febrer (-6,7%) i en març (-21,4%). Per mesos, el d'agost va ser el de major afluència a Balears, per totes les vies, amb 1.942.000 arribades mentre que el de menor va ser gener amb només 179.600. Per illes, Mallorca va tenir el seu màxim a l'agost amb 1.287.800 arribades i el seu mínim en novembre amb 161.100. Menorca va tenir el seu màxim a l'agost amb 246.900 i el seu mínim en gener amb 6.900. Les Pitiüses varen tenir el seu màxim a l'agost amb 407.300 i el seu mínim en gener amb 11.300. (Vegeu el quadre I-71)

En una anàlisi per temporades, illes i arribades per via marítima, menys rellevants que les aèries, s'observa a Mallorca un trànsit sostingut tot l'any però àlgid en només tres mesos de temporada alta (juny, juliol, agost) que arriba al màxim en agost amb 86.100 arribades de totes les nacionalitats (les dels estrangers representen només el 3,5% en aquests mesos, si bé per una errada estadística al mes de juny se li assigna un 0 d'entrades d'estrangers, pel que aquell percentatge hauria de ser major). El mínim d'entrades marítimes de Mallorca va ser en novembre amb només 5.400. A Menorca, l'estacionalitat és molt acusada a la temporada baixa i en els mesos de juny, juliol i agost varen arribar només 46 mil turistes, amb un màxim en agost de 21.800. En els citats tres mesos de major afluència el turisme estranger va tenir una quota de només el 5,4%. El mes de menor afluència va ser febrer amb només 700. I les Pitiüses segueixen un patró similar al de Menorca però amb major afluència, en especial en els mesos de juny, juliol i agost quan varen arribar 132 mil turistes, amb un màxim en agost de 69.600. En els citats tres mesos de major afluència el turisme estranger va tenir una quota del 21,4%, molt superior a la de Mallorca i Menorca. El mes de menor afluència va ser març amb 1.700.

Una altra perspectiva que ofereix l'anàlisi estacional de les Balears en el 2003 és la referida a la distribució dels dos blocs de nacionalitats (estrangers i espanyols) dins de cada illa i en relació al total de la seva nacionalitat a Balears. En el primer aspecte, destaca la relativa major proporció de turisme espanyol en temporada mitja -baixa a Menorca (60,9%) i a les Pitiüses (57,2%),

QUADRE I-71. EVOLUCIÓ MENSUAL DEL TURISME ARRIBAT PER VIA AÈRIA I MARÍTIMA (2003)

	Arribades avió milers	Arribades vaixell milers	Arribades total milers	% 03/02 avió	% 03/02 vaixell	Distribució 2003 total
Gener	164,0	15,6	179,6	5,6	-21,2	1,7
Febrer	215,5	10,1	225,6	-6,7	-10,7	2,2
Març	343,3	19,7	363,0	-21,4	-26,9	3,5
Abril	653,0	45,7	698,7	34,6	131,0	6,8
Maig	1.167,0	36,6	1.203,6	6,4	43,2	11,7
Juny	1.296,9	90,2	1.387,1	0,7	22,8	13,5
Juliol	1.612,6	101,6	1.714,2	5,3	2,5	16,7
Agost	1.764,5	177,5	1.942,0	15,2	12,5	18,9
Setembre	1.274,4	56,3	1.330,7	-1,0	0,7	13,0
Octubre	805,3	18,4	823,7	13,0	11,6	8,0
Novembre	172,5	10,2	182,7	12,2	-5,0	1,8
Desembre	201,2	11,1	212,3	8,8	-0,2	2,1
Total	9.670,2	593,0	10.263,2	6,3	12,3	100,0

Font: Elaboració pròpia amb dades publicades d'“El Turisme a les Illes Balears. 2003” (Conselleria de Turisme).

* La Setmana Santa en el 2003 se celebrà l'abril, mentre que en el 2002 fou en març..

percentatges superiors als de turisme estranger en ambdues illes, mentre que a Mallorca (i en la mitjana de Balears) és superior el percentatge de turisme estranger. Això significa que a les illes menors el turisme que hi ha a la temporada mitja-baixa és bàsicament l'espanyol, mentre que a Mallorca predomina l'estranger. En el segon aspecte, destaca la major concentració de turisme estranger a Mallorca en temporada mitja-baixa amb el 92,9% del total de Balears, com a conseqüència de la millor oferta d'aquesta illa major i de la seva millor accessibilitat aèria (percentatge superior a la seva quota insular anual d'arribades de turisme estranger 73,9% sobre el total del turisme estranger a Balears). El cas contrari el presenta Menorca amb només un 2,4% d'arribades d'estrangers en temporada mitja-baixa, quan la seva

quota insular anual és del 10,3% sobre el total del turisme estranger a Balears.

8.2.5. NIVELL DE SATISFACCIÓ DEL TURISTA ARRIBAT A BALEARS

Per acabar l'anàlisi de la demanda, és preceptiu en una estratègia de màrqueting explorar el perfil del client/turista i conèixer el nivell de satisfacció de la seva experiència turística a Balears. A més de l'anàlisi per nacionalitats, la publicació oficial de la Conselleria de Turisme del Govern Balear ofereix dades sobre els perfils dels turistes alemanys, britànics i espanyols. Sense entrar en aquests detalls, donam només un resum del perfil de la mitjana de turistes que pot explicar la motivació del viatge:

- L'edat es reparteix així: un 43,3% de 30-45 anys, un 23,8% de menys de 30 anys, un 21,4% de 46-60 anys i un 11,5% de més de 60 anys. És notable l'alt percentatge de turistes pròxims a la tercera edat i dels "jubilat" que bàsicament constitueixen el mercat de la temporada mitja - baixa.
- El motiu del viatge es reparteix així: 79,8% oci/vacances, 13,2% visites a familiars/amics, 4,7% treball, 0,9% esport, 0,5% cultura, 0,4% compres/serveis personals, 0,3% negocis i resta 0,2% estudis/altres motius. És notable l'alt percentatge de visites a familiars/amics, que evidencia l'elevat volum de residents estrangers i de segones residències de vacances a Balears.
- Les zones visitades indiquen també les preferències de vacances dels turistes i a més dels percentatges relatius a cada illa ja citats en el punt 8.2.1., és interessant observar el repartiment dins de l'illa de Mallorca (72,8% del total de Balears): Costa de Ponent 18,9%, Costa de Llevant 15,4%, Platja de Palma 11,7%, Palma (zona urbana) 11,3%, Badia de Pollença 8,9%, interior de Mallorca 3,9%, Badia d'Alcúdia 1,5% i Costa de Tramuntana 1,2%. És notable la concentració de turisme a la Badia de Palma (Palma ciutat més Platja de Palma) amb el 23% del total de Balears (el 31,6% del total de Mallorca).
- La professió dels turistes és un altre indicador del seu perfil: 38,1% empleats, jubilats 9,3%, comandaments intermedis 7,8%, professions liberals 7,1%, gerents/empresaris 5,4%, funcionaris 4,8%, tècnics superiors 4,6%, obrers 4,3%, estudiants 4,2% i altres 14,4%.

Per últim i el més important, el nivell de satisfacció ex post: sobre una mitjana ideal de 10 s'obté un 7,3 en el 2003 (7,1 en el 2002). El turista britànic presenta com a mitjana la major satisfacció (de les tres nacionalitats analitzades) amb el 7,5, seguit del turista alemany amb el 7,2 i el turista espanyol com ja és tradicional mostra la menor satisfacció per nacionalitats amb el 7. La mitjana de totes les nacionalitats del 7,3 és el resultat de diversos punts valorats, i són els que reben millor puntuació els referents a la conservació/estat de les platges (8), la qualitat de l'allotjament (7,7), els ports i aeroports (7,6); mentre que els que reben pitjor puntuació són els referents a l'oferta cultural (6,6), relació qualitat - preu (6,7) i cura de l'entorn social i mediambiental (6,8). Aquest darrer punt inclou valoracions sobre els notables nivells de falta de neteja i excés de renous, que són les que realment causen la seva valoració final tan baixa.

En un altre estudi similar, realitzat per la UIB (vegeu l'apartat 8.3.3), s'obté també una valuosa informació de les motivacions del turista que visita Balears. Si prenem només les de la temporada alta (distintes a les de la temporada mitja -baixa a les valoracions de: clima que és un poc menor, platges que és molt menor donades les condicions climàtiques, ambient nocturn que és una motivació quasi inexistente per un client "jubilat", així com la referent a facilitats per nins) que correspon a un producte turístic bastant distint del de la temporada mitja- baixa, observem el següent per a la temporada alta (si bé les respostes són múltiples les hem valorat en relació a un total amb base 100%): la principal motivació és el clima amb el 23,2%, la segona són les platges amb el 19,5%, la tercera és el preu amb

l'11%, la quarta és la qualitat de l'entorn amb el 8,3%, la cinquena és l'ambient nocturn amb el 8,2%, la sisena és l'accessibilitat amb el 6,9%, la setena és la qualitat de l'allotjament amb el 6,4%, la vuitena és la facilitat pels nins amb el 4,6%, la novena és la tranquil·litat amb el 4,2%, la desena són les excursions a peu amb el 2,5% i altres motivacions sumen el 5,2% restant (total 100%).

De l'anàlisi del creuament d'informació entre el nivell de satisfacció analitzat abans i de les motivacions del viatge es poden extreure conclusions importants sobre el posicionament qualitatiu del producte turístic de les Illes Balears (especialment en temporada alta). Així veiem que encara que la motivació preu és la tercera en importància es converteix en la segona pitjor insatisfacció. Hem de matisar que aquesta percepció de la carestia (en relació a la qualitat, o sigui el "value for money") ve motivada principalment pels preus de la restauració fora de l'hotel, en especial a aeroports i llocs d'oci, a més dels preus d'alguns productes de l'oferta complementària (diversió). La motivació mediambiental (entorn) és la quarta i en canvi el seu nivell de satisfacció constitueix la tercera pitjor insatisfacció. De nou cal matisar aquest punt segons el citat anteriorment, és a dir que el nivell de renous i la falta de neteja són els motius de pitjor insatisfacció del turista a Balears i motiven una percepció devaluada del conjunt de la qualitat mediambiental/entorn (que en canvi conté valoracions positives sobre la neteja de platges, per exemple). Hi ha una altra explicació a afegir i és la referent a la "tranquil·litat" que com a novena motivació del viatge no seria satisfeta per la negativa percepció del turista sobre el nivell de renous, una vegada situat a Balears. Però aquesta

queixa es circumscriu bastant en horari nocturn, el que no seria tan negatiu per aquells turistes que tenen com a motivació principal l'anomenat "ambient nocturn", classificada com a cinquena en temporada alta.

Les Balears compten amb una notable fidelització de la seva clientela (mesurada en temporada alta), com a resultat de l'elevada satisfacció dels seus turistes, que es manté a pesar de la creixent massificació a partir de la meitat de la dècada dels 90. En el 2003, el 31% de les arribades varen correspondre a turistes que mai havien visitat Balears (en el 2002 va ser el 34,3%). El percentatge de turistes que no precisen d'allotjament (per tenir el seu propi/segon habitatge o per allotjar-se gratis amb amics/parents) va ser del 9,6% (11,7% en el 2002). La mitja pensió és encara el règim d'allotjament més popular amb un 44,4%.

8.3.

L'OFERTA TURÍSTICA

En aquest apartat s'analitza la capacitat de l'oferta reglada i no reglada, el nivell d'estades i d'ocupació de l'oferta reglada i els ingressos turístics.

8.3.1. CAPACITAT DE LES OFERTES REGLADA I NO REGLADA

La capacitat d'allotjament turística reglada de Balears en el 2003 se situava en 418.815 places de les que 314.526 eren les corresponents a l'oferta hotelera reglada en sentit ampli (hotel, hotel - residència, hotel - apartament, residència - apartament, hostal, ciutat de vacances i altres categories inferiors

com fondes, pensions i cases d'hostes). Aquesta oferta va créixer en el 2003 en 4.261 noves places netes, o sigui un 1,4%. La oferta extrahotelera reglada tenia 104.289 places (apartaments turístics, agroturismes en les seves diverses tipologies i els càmpings), amb una lleugera disminució neta de 621 places, o sigui un -0,6%. La proporció entre ambdues ofertes era de 75,1%-24,9%, el que mostra el gran predomini de l'oferta hotelera a Balears. Si prenem només com oferta hotelera l'estricta, és a dir els hotels de 1 a 5 estrelles, totalitzaria 197.978 places, amb 3.087 noves places netes en el 2003, o sigui un augment de l'1,6%. Des d'aquesta perspectiva, l'oferta hotelera (estricta) seria només un 47,3% de l'oferta total reglada. (Vegeu el quadre I-72A)

Si analitzem l'evolució de l'oferta hotelera en sentit ampli, s'evidencia un nou transvasament de capacitat d'allotjament des de les categories inferiors a les superiors. Així veiem disminuir la capacitat de les categories d'hotels d'1 (-4,3%) i 2 (-7,2%) estrelles i augmentar les de 3 (1,5%), 4 (7,7%) i 5 (3,1%) estrelles, el que indica una gradual progressió de la qualitat en els darrers anys. Els hotels en sentit estricte, ja citat abans, representen el 62,9% del total de l'oferta hotelera en sentit ampli.

És interessant anotar que dins de l'oferta hotelera en sentit ampli, les categories amb més capacitat de places són les de tres estrelles (amb 176.249 o sigui el 56%, de les que 119.791 són hotels de tres estrelles) i les de 4 estrelles (amb 73.679 o sigui el 23,4%, de les que 46.168 són hotels de 4 estrelles). Pel costat de l'oferta extrahotelera reglada, la major capacitat correspon als apartaments turístics amb 98.725 places a Balears (decreix 1.034 places, o sigui -1%). L'agroturisme (turisme

rural, agroturisme i turisme interior) tenia 2.946 places (creix 413 places, o sigui 16,3%). Els càmpings amb 2.618 places no mostren canvis en la seva capacitat. (Vegeu el quadre I-72B)

Per illes, Mallorca té el 67,7% de la capacitat d'allotjament reglada de Balears, Menorca l'11,3% i les Pitiüses el 21%. Mallorca va créixer en 0,8%, Menorca sense variació i les Pitiüses varen augmentar en 1,7%. Dina del grup Pitiüses, Eivissa té el 19,2% (va créixer 1,9%) i Formentera només l'1,8% (va disminuir -0,1%).

L'oferta no reglada, sense cens oficial, s'estima en 115 mil places a Balears (inclouen les comercialitzades regularment en circuits comercials turístics i aquelles residències estivals de residents que ocasionalment a l'estiu puguin ser llogades per conductes similars al lloguer de habitatges no turístics en el mercat local, així com les segones residències de propietat de no residents que ocasionalment entren també en l'oferta de lloguer turístic). En la hipòtesi de ser acceptada aquesta xifra citada per a l'oferta no reglada, tendríem una capacitat d'allotjament potencial a Balears d'unes 533 mil places d'ús turístic, pel que l'oferta reglada passaria a representar el 78,6% de la capacitat total, o sigui quedaria un 21,4% d'oferta no reglada. En aquesta oferta no reglada es pot donar un fenomen de sobreocupació, especialment en temporada estival, per falta de control del nombre d'ocupants de les places disponibles, el que significa que en termes de turistes la seva participació en el total allotjat a Balears pot arribar a ser, especialment en temporada estival, superior al 21,4% i probablement més a prop del 25% (altres fonts, com Frontur, xifraven una participació encara superior amb el 30% en el 2002).

QUADRE I-72A. TIPUS I CATEGORIES DE L'OFERTA HOTELERA (SENTIT AMPLI) I RESTA DE L'OFERTA REGLADA DE BALEARS (2003)

Places d'hotels i resta oferta reglada	Altres inferiors		Hotels 1 estrella		Hotels 2 estrelles		Hotels 3 estrelles		Hotels 4 estrelles		Hotels 5 estrelles		Oferta Total		Var. 03/02 Places		Distribució %	
Hotels	5.244	22.637	119.791	46.168	4.138	197.978	3.098	1,6	62,9									
Hotel Residència	1.003	1.429	1.548	381	—	4.361	-476	-9,8	1,4									
Hotel Apartament	210	3.026	47.574	27.088	1.282	79.180	3.787	5,0	25,2									
Residència Apartament	428	1.264	1.054	42	—	2.788	-420	-13,1	0,9									
Hostal	4.732	3.486	1.034	—	—	9.252	-243	-2,6	2,9									
Hostal - Residència	5.440	3.804	245	—	—	9.489	-90	-0,9	3,0									
Ciutat Vacances	1.274	3.467	5.003	—	—	9.744	-1.472	-13,1	3,1									
Altres inferiors *	1.734	—	—	—	—	1.734	88	5,3	0,6									
Totals (places)	1.734	18.331	39.113	176.249	73.679	314.526	4.261	0,8	100,0									
Variació places	88	-828	-3018	2.590	163	4.261												
Variació %	5,3	-4,3	-7,2	1,5	7,7	1,4												
% Distribució	0,6	5,8	12,4	56,0	23,4	100,0												

Font: Elaboració pròpia amb dades d'"El Turisme a les Illes Balears 2003" (Conselleria de Turisme).

* Cases d'hostes, fondes i pensions .

QUADRE I-72B. CAPACITAT D'ALLOTJAMENT TURÍSTIC REGLAT DE BALEARS (2003)

Illes	Hotels(x)		Var.		Apartaments		Var.		Agroturisme		Var.		Càmping		Var.		Total		Distribució	
	Places	%	Places	%	Places	%	Places	%	Places	%	Places	%	Places	%	Places	%	Places	%	Places	%
(31.12.03)	229.542	1,3	2.857	1,3	50.877	-1.088	-2,1	2.517	351	16,2	500	—	—	283.436	2.120	0,8	67,7			
Mallorca	54.804	2,5	1.324	2,5	24.058	149	0,6	203	44	27,7	1.298	—	—	80.363	1.517	1,9	19,2			
Eivissa	4.678	—	—	—	3.019	-5	-0,2	—	—	—	—	—	—	7.697	-5	-0,1	1,8			
Formentera	59.482	2,3	1.324	2,3	27.077	144	0,5	203	44	27,7	1.298	—	—	88.060	1.512	1,7	21,0			
Subtotal Pitiüses(y)	25.502	0,3	80	0,3	20.771	-90	-0,4	226	18	8,7	820	—	—	47.319	8	—	11,0			
Menorca	314.526	1,4	4.261	1,4	98.725	-1.034	-1,0	2.946	413	16,3	2.618	—	—	418.815	3.640	0,9	3,0			
Balears	75,1				23,6			0,7			0,6			100,0			100,0			
Distribució%																				

Font: Elaboració pròpia amb dades d'El Turisme a les Illes Balears. 2003" (Conselleria de Turisme).

(y)-Suma d'Eivissa i Formentera.

(x)-Vegeu el quadre 72A.

8.3.2. NIVELL D'ESTADES I D'OCUPACIÓ DE L'OFERTA REGLADA

L'anàlisi de les estades turístiques i la taxa d'ocupació hotelera reglada de Balears haurien de proporcionar una visió més realista de l'evolució de l'any 2003 que les arribades turístiques, citades abans. El total d'estades per a tota la oferta (reglada i no reglada, ja que és el resultat d'una enquesta sobre on s'ha allotjat el turista) que dóna la Conselleria de Turisme ("Dades Informatives. El turisme a les Illes Balears." 2003) per al 2003 era de 85.950.361, el que dóna una baixa de -1.413.382 estades o sigui del -1,7% (en el 2002/01 la baixa va ser del -7,2%). Per illes, Mallorca amb 62.518.633 estades va tenir un augment del 0,6%, mentre que Menorca amb 9.405.768 i les Pitiüses amb 14.025.960 varen sofrir davallades del -7,8% i del -7,3%, respectivament.

El descens d'estades turístiques de Balears en el 2003 mostra una divergència significativa amb relació a l'augment del volum d'arribades turístiques (també amb destí a allotjaments reglats i no reglats, en ser dades aeroportuàries i portuàries) del 6,6% (4% revisat), que només pot ser interpretada sota dues consideracions: la primera, causada per la reducció de l'estada mitjana; i la segona, causada per un major pes real de les estades pronunciades a l'oferta no reglada. Ja que les estades oficialment publicades probablement no inclouen totes les realitzades en l'oferta no reglada (només un 20,5%, veure pàgina 59 de la publicació citada) davant del màxim 30% estimat abans, haurien de ser augmentades en un 9,5% per obtenir un nou total d'uns 94,2 milions d'estades. Aquest total d'estades, dividit per 10.263.200 arribades, donaria una estada

mitjana de 9,2 dies, el que suposa una baixa del -8% sobre els 10,0 dies del 2002. L'estudi de "Despesa turística a Balears. 2003" (inèdit) de la UIB, dóna una baixa del -5% de l'estada mitjana per situar-la en 9,5 dies (en el 2002 la baixa va ser del -1,5%). Segons l'estudi citat de la Conselleria de Turisme, l'estada mitjana pel 2003 va ser de 8,4 dies (9,2 dies en el 2002) amb una caiguda del -8,7%. En tot cas, pareix evidenciar-se una caiguda de l'estada mitjana en el 2003, causant de falta de coherència entre les arribades de turisme i les estades produïdes, especialment les hoteleres.

Per nacionalitats, segons la Conselleria de Turisme, en el 2003 el promedi de l'estada mitjana va ser de 8,7 dies per al turisme alemany, de 8,4 dies per al turisme britànic i de 8,1 dies per al turisme espanyol. Segons això, el nombre d'estades del 2003 del turisme espanyol seria unes 17.125.830, o sigui el 19,9%, quan la quota pel nombre d'arribades era del 20,6%, el que és conseqüència d'una estada mitjana menor que la mitjana de totes les nacionalitats (8,4 dies). Les estades d'espanyols produïdes pel programa del IMSERSO varen ser de l'ordre de 1,6 milions, el que representa el 9,4% del total anual d'espanyols. En canvi, l'impacte de l'IMSERSO en temporada mitja-baixa (el període d'operativitat del programa) és del 33% del total de les estades dels turistes espanyols a Balears.

En aquesta publicació oficial, citada abans, figura el desglossament de les estades de l'oferta: 71,4% corresponen a hotels i similars, 8,1% a oferta extrahotelera i 20,5% a oferta probablement no reglada en la seva gran majoria. També es publica oficialment el detall mensual de percentat-

ges d'ocupacions de l'oferta hotelera (sentit ampli) així com el percentatge de planta oberta a cada mes, pel que de la multiplicació d'ambdós percentatges s'obté l'ocupació efectiva mensual. Si elaboram només dades de mitjanes anuals per al 2003, tenim que per a la planta oberta va ser el 58,3% (un poc inferior al 2002 amb 59,6%) i per a l'ocupació d'aquesta planta oberta va ser el 72,4% (similar al de 2002 amb un 72,2%). El resultat és una ocupació efectiva del 42,2% (43% en el 2002), o sigui inferior en 0,8% punts percentuals a la de l'any anterior. De nou una dada negativa que és coherent amb la baixa de les estades produïdes, citat abans. En la valoració de la mitjana de la taxa d'ocupació s'ha de tenir en compte la variació de la capacitat d'allotjament comparada. A causa que l'oferta hotelera (en sentit ampli) va créixer un 0,8%, l'ocupació registrada va disminuir proporcionalment, pel que en resum només podem afirmar que l'any turístic 2003 no va ser millor que el 2002 ni en termes d'estades totals ni d'ocupació hotelera.

Per illes, Mallorca va tenir una mitjana del 62,9% de planta oberta i una ocupació de planta oberta del 71,7%, amb el resultat d'un 45,1% d'ocupació efectiva (45,2% en el 2002), superior a la mitjana de Balears. Menorca va tenir una mitjana del 49,5% de planta oberta i una ocupació de planta oberta del 76,9%, amb el resultat d'un 38,1% d'ocupació efectiva (37,8% en el 2002), inferior a la mitjana de Balears. Eivissa va tenir una mitjana del 48% de planta oberta i un 72,7% d'ocupació de planta oberta, amb el resultat d'un 34,9% d'ocupació efectiva (37,8%

en el 2002), inferior a la mitjana de Balears. Formentera va tenir una mitjana del 46,3% de planta oberta i un 69,4% d'ocupació sobre planta oberta, amb el resultat d'un 32,1% d'ocupació efectiva (35% en el 2002), inferior a la mitjana de Balears. Veiem doncs que només Mallorca va tenir una mitjana d'ocupació efectiva superior a la mitjana de Balears.

8.3.3. ELS INGRESSOS TURÍSTICS

La prova definitiva per determinar si un any turístic és millor o pitjor que un altre és analitzar l'evolució dels ingressos turístics rebuts juntament amb la creació i manteniment de l'ocupació. Malauradament, tenim poca informació oficial sobre el primer tema a diferència d'anys anteriors. Sobre el tema de l'evolució de l'ocupació vegeu l'apartat 1.1. del capítol II.

Tot basant la informació en l'estudi de la UIB³⁸, sobre un sistema d'enquestes ja tradicional en els aeroports de Balears el dia de tornada dels turistes, els ingressos turístics rebuts a Balears (matisació deguda a que part de la despesa turística té com a destinataris a "tour operators" i línies aèries estrangeres) serien de l'ordre dels 5.433,5 milions d'euros (5.459,4 en el 2002) el que dona un descens anual en euros corrents del -0,7% (temporada alta -3,1% i temporada mitja - baixa 3,6%). Aquest descens es convertiria en un -3% en euros constants si s'utilitzés com a deflactor l'IPC balear del 2003 (2,3%). En canvi, la forta caiguda de preus turístics del 2003 suggereix una aplicació d'un deflactor de preus turístics (IPT) inferior a l'IPC.

38. Eugeni Aguiló, et al. "La despesa turística a les Balears 2003". Departament d'Economia i Empresa. UIB. Mimeo.

En tot cas, es confirmaria que l'any 2003 va ser lleugerament pitjor que el 2002, si bé aquesta percepció va ser desigual en els agents socials i els empresaris de Balears. Les caigudes dels ingressos turístics de Balears (mesurades en euros constants) es varen iniciar ja en el 2000 (l'any de major volum va ser 2001 amb 6.054,4 milions d'euros d'aquell any). La baixa registrada a l'any 2000 (-1,2%) va iniciar l'actual crisi turística de Balears, seguida d'una altra en el 2001 (-2,1%) i d'una altra en el 2002 (-8%) que va ser la pitjor registrada des de la Guerra del Golf de 1989-90.

Per illes, segons el citat estudi de la UIB, la més desfavorida en el 2003 varen ser les Pitiüses amb un descens dels ingressos turístics del -6,1%, coherent amb el pitjor registre d'arribades (publicades) de totes les illes, amb un augment del 0,1% (encara positiu però controvertit estadísticament com ja es va tractar en el punt 8.2.1). El total d'ingressos seria de l'ordre de 914,6 milions d'euros corrents (el 16,8% del total balear quan la seva quota d'arribades de turisme és del 16,3%, el que indica una major despesa turística per càpita que la mitjana de Balears i això és evident a l'illa de Formentera). Menorca va ingressar 724,8 milions d'euros corrents i va augmentar en un 1% (l'única dada positiva de les illes però basada en les arribades publicades i si es calculés sobre arribades revisades resultaria també negativa com a la resta d'illes). Ja que això representa el 13,3% del total d'ingressos de Balears i en ésser la seva quota d'arribades turístiques del 10,9% s'evidencia també un major nivell de despesa per càpita. Mallorca va rebre 3.794,1 milions d'euros corrents, amb un descens del -0,7%, coincident amb la mitjana de

Balears. La seva quota d'ingressos de Balears és del 69,9% mentre que la d'arribades turístiques és del 72,8% el que indica una menor despesa per càpita que la mitjana de Balears.

Precisament, en una anàlisi de despesa mitjana diària arribada a Balears (part del realitzat a l'origen més el realitzat a Balears), per nacionalitats en la temporada alta de 2003, s'observa que per una mitjana de nacionalitats de 56,84 euros/dia, el turisme alemany registra només 48,04 i és precisament el turisme majoritari a Mallorca. A l'extrem oposat, el turisme italià, precisament el majoritari a Formentera, és el que més gasta amb 69,56 euros/dia. Això explica les mitjanes resultants per a cada una de les illes (si bé Formentera queda inclosa en un total de "Pitiüses" amb Eivissa). El turisme britànic se situa en un nivell de despesa superior a la mitjana balear, 60,97 euros/dia en temporada alta, mentre que el turisme nacional se situa per davall d'aquella mitjana amb 53,39 euros. Segons l'estudi de la UIB, ja citat, la despesa/dia mitjana del turista que va fer les vacances a Balears en el 2003 va ser de 82,35 euros (un -3,3% menys que en 2002, en termes nominals). Aquest abaratiment, conseqüència de la crisi mundial del sector, es reflecteix en cada un dels sumands: 54,27 euros (-3,6%) pagats en origen ("paquet d'hotel més avió) i 28,08 euros (-2,6%) gastat a Balears (dins i fora de l'establiment d'allotjament com "pocket money"). La despesa que va arribar a Balears en el 2003, suma del total de "pocket money" i d'una part del paquet era de 56,84 euros/dia, el que representava el 69% del total realitzat pel turista amb motiu de la seva estiujejada a Balears (un poc inferior al 69,8% a l'any 2002).

Per un altre costat, la part de la despesa/dia pagada en origen que arriba a Balears (28,76 euros) i el total de la despesa de "pocket money" realitzada a Balears (28,08 euros) mantenen una proporció similar amb 50,7% i 49,3% respectivament. En canvi, al comparar aquestes proporcions amb el 2002 s'observa un petit però significatiu canvi en contra del "pocket money" (49,1% i 50,9% respectivament en el 2002). És possible que el notable increment en el 2003 de la modalitat d'allotjament del "tot inclòs" (escollida pel 13,3% de tots els turistes en temporada alta avant de només un 9,5% en el 2002), va fer disminuir la despesa en begudes i alimentació fora de l'hotel, el que provoca aquella menor despesa en "pocket money" a Balears.

8.4.

CONSIDERACIONS FINALS

Per tercer any consecutiu continua existint una absoluta complexitat en l'anàlisi de les magnituds estadístiques del turisme a Balears. El CITTIB, ens responsable de la seva elaboració per a la Conselleria de Turisme de Govern Balear, està realitzant un important treball d'homogeneïtzació de dades regionals pròpies amb les dades elaborades per l'Institut d'Estudis Turístics de la Secretaria General de Turisme (Madrid), tant amb les xifres regionals de Frontur com amb les d'Egatur. En canvi, en el mes de setembre (al moment de tancar aquest informe) no ha finalitzat encara aquesta feina, pel que hem hagut d'emprar les dades publicades el gener de 2004 (amb ocasió de FITUR) per la Conselleria de Turisme del Govern Balear

("Dades Informatives 2003. El turisme a les Illes Balears"), referents a arribades per nacionalitats, per mesos, per mitjans de transport i per illes.

No disposam en el 2003 de dades oficials d'ingressos turístics, pel que hem hagut d'optar per usar les dades de la Universitat de les Illes Balears per al Govern Balear (Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació) que ens ha permès seguir amb una llarga sèrie històrica. Aquest treball és "La despesa turística a les Balears", amb una llarga trajectòria d'elaboració anual per encàrrec del Govern Balear però interrompuda la seva publicació des de l'any 2001 fins al 2003 en ser encarregat a una empresa consultora.

Dèiem en finalitzar l'informe de 2002 que era precís millorar el sistema estadístic referit al turisme de Balears i prevèiem la possibilitat que per a l'informe del 2003 sorgissin encara problemes estadístics, ja que el canvi metodològic va començar ben entrat aquell any. Hem de ressenyar que a la complexitat de l'elaboració de les estadístiques turístiques de Balears (per exemple, la sofisticació i ampliació del trànsit aeri alemany amb destí i origen a/de zones turístiques espanyoles a través de l'aeroport de Palma, convertit en el seu "hub"), s'uneix en els darrers anys un desajust estadístic sobre xifres oficials d'arribades turístiques a Balears per part del Govern Balear i pel Govern de l'Estat.

També és digne de ser mencionat que aquest informe, com en anys anteriors, no té en compte el turisme "interior" dins del territori de l'arxipèlag de la comunitat autònoma de les Illes Balears.

El present estudi es centra només en el turisme d'allotjament receptiu procedent de fora de les Balears, pel que no es tracta de la restauració, ni de les agències de viatges, ni d'altres sectors relacionats amb el turisme, com el transport, comerç turístic, etc. Tampoc s'entra en una anàlisi del mercat laboral involucrat en l'activitat turística, encara que es reconegui la seva gran importància socioeconòmica, ja que en aquesta Memòria se li dedica un extens apartat. (Vegeu l'apartat 1 del capítol II).

L'activitat turística és el motor econòmic de les Balears ja que directament i indirectament genera prop del 60% del PIB regional. És la comunitat autònoma espanyola on aquesta incidència és major i per tant on hi ha major sensibilitat social i política sobre el tema "turisme". Des de l'any 2000 s'ha produït un alentiment d'aquesta activitat, fins i tot amb caigudes d'estades, d'ingressos i de rendibilitat de la planta d'allotjament, el que ha propiciat l'inici d'un debat no estructurat sobre la bondat del model turístic actual i sobre els possibles canvis a realitzar. L'any 2003 no ha millorat aquesta situació.

Al marge d'una quantificació definitiva dels resultats de l'evolució turística del 2003 a Balears, pareix evident que s'ha produït una recuperació en les arribades que no s'ha traduït encara en una millora de les estades ni dels ingressos. Ja en el I Congrés d'Economia de Balears, fet el març, es va debatre sobre el tema de l'existència d'una crisi turística i de la validesa del "model" turístic tradicional ("sol i platja"). Aquests varen ser eixos d'atenció especial. Es va discutir si la situació actual del turisme a Balears és conseqüència del producte o del

destí. Els destins de Balears mantenen encara una bona imatge, bona quota de mercat i bona xifra de negoci, però la ràpida evolució dels gusts de la clientela turística i la moderna adaptació a aquesta nova tendència que mostren alguns països competidors amb els seus nous productes, està minimitzant el creixement del producte turístic de Balears, encara el destí turístic més important del Mediterrani.

Aquesta situació actual ha posat en evidència problemes estructurals subjacents (sobredimensionament de l'oferta per l'efecte estacionalitat) al mateix temps que els components conjunturals (especialment la baixa del turisme alemany) no han estat resolts satisfactòriament, en gran part, per la mala situació econòmica dels principals operadors turístics europeus que tradicionalment han estat els proveïdors i intermediaris del turisme amb destí a Balears. La prova d'aquesta darra causa està en el fet que tant Balears com Canàries han estat les comunitats autònomes més afectades pel descens del mercat turístic en ser les més dependents dels "tour operators" estrangers i per ser regions insulars.

Altrament, l'actual model basat en el "sol i platja" és el que permet una estructura de costos i una logística aèria molt favorables.

Finalment, cal recordar que la Llei 7/2001 de 23 d'abril, de l'impost sobre les estades a empreses turístiques d'allotjament, destinat a la dotació del fons per a la millora de l'activitat turística i la preservació del medi ambient va ser abolida a l'octubre del 2003.